

Základní škola T. G. Masaryka a Mateřská škola Dolní Bousov

Školní 74; 294 04 Dolní Bousov

Plán pro mimořádně nadané děti

Lenka Dajčová, 2016

1. pedagogická diagnostika – vyhledávání a identifikace nadaných dětí

- rodiče či učitelé identifikují žáka na základě jeho výjimečnosti (viz Pedagogická diagnostika)
- vyhledávání nadaných žáků pomocí dotazníků (IDENA)
- na základě pedagogické diagnostiky může škola doporučit vyšetření v PPP, jde však pouze o vyšetření kognitivního nadání

2. možnosti práce s nadanými dětmi ve škole

- metody práce v rámci vyučování
- možnost ošetření formou PLPP v rámci PO1 či IVP v případě P02 a více
- spolupráce s rodinou, doporučení mimoškolních aktivit a organizací

PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA

Definice nadání

Jak rozlišit dítě bystré a nadané (Machů, 2006) - příklady:

- bystré dítě zná odpovědi x nadané klade otázky
- bystré dítě má dobré nápady x nadané má neobvyklé nápady
- bystré dítě se lehce učí x nadané již všechno ví
- bystré dítě chápe významy x nadané samostatně vyvozuje závěry
- atd.

Nadání může být

- pohybové (sportovní, taneční)
- umělecké (hudební, výtvarné, literárně-dramatické)
- praktické (manuální, sociální)
- intelektové (jazykové, matematické, vědecké, technické)
- kombinované (verbální, početní, prostorové, paměťové schopnosti)

Nadání u dětí je často vnímáno jako rychlejší vývoj v porovnání s jejich vrstevníky, můžeme ho také chápat jako existenci vnitřních podmínek pro dosahování vynikajících výsledků v činnosti.

Rozumově nadaní mají vysoký intelektový potenciál a dosahují mimořádných intelektových

výsledků. Rozlišují se nadaní a mimořádně nadaní (podle jiné terminologie bystří a nadaní, příp. bystří, nadaní a vysoce nadaní), přičemž nadaní se obvykle rychle a snadno učí, jejich výskyt v populaci je asi 10-15%, v inteligenčních testech dosahují výsledku více než IQ 120. Mimořádně nadaných jsou 2-3%, jejich IQ bývá vyšší než 130. (Definice nadání podle IQ je zjednodušující, nepostihuje celou šíři nadání, ale poskytuje aspoň orientační hledisko při posuzování nadání, protože intelekt tvoří základ pro rozumové nadání.)

Podle čeho poznat nadané dítě

- předčasný vývin např. v matematice, přírodních vědách, jazyce, historii apod.
- vlastní způsob učení a rychlé tempo učení
- nadšení pro výkon související s vnitřní motivací k učení (která se ale nemusí projevovat ve všech vzdělávacích oblastech)
- široké spektrum zájmů
- zvědavost
- bohatá slovní zásoba a časně čtenářství
- brzy používá abstraktní pojmy, chápe a používá cizí slova
- vynikající paměť a pozornost
- nízká unavitelnost v duševních činnostech
- často menší potřeba spánku
- zájem o náročná témata z filozofie, etiky, náboženství a zájem o nich diskutovat
- bohatá fantazie a představivost, velké množství originálních nápadů
- denní snění
- výrazný smysl pro humor
- pružnost myšlení
- originalita při řešení úloh různého typu a snaha najít více řešení
- emocionální citlivost a zranitelnost
- častá impulzivnost a výbušnost, prudké reakce
- radost z intelektuálních aktivit
- schopnost vhledu do podstaty problému
- dobré analyticko-syntetické a logicko-algoritmické myšlení
- kreativní myšlení
- perfekcionismus
- schopnost kritického a sebekritického myšlení
- je nervózní, když mu tempo práce ve třídě připadá nedostatečně aktivní, nebo když nevidí jasný pokrok v práci
- nemá rádi rutinní a předvídatelné činnosti
- může být netolerantní k nedokonalosti vůči sobě i ostatním
- přecitlivěle reaguje na kritiku
- přichází s „lepšími způsoby“ řešení problémů a často je navrhuje spolužákům i učitelům, někdy nepřiliš vhodným způsobem

Nadané dítě ve škole

- má jiné vzdělávací potřeby
- potřebuje stále nové, náročnější a podnětné informace
- potřebuje rozšiřující a obohacující učivo, náročnější učební materiály
- mívá vyšší pracovní tempo
- má potřebu řešit úkoly různými způsoby a vlastními postupy, vyhledává úlohy různého typu a náročnosti
- potřebuje podporu originálního myšlení a podporu odvahy klást otázky
- často bývá unavené jen z emocionální zátěže, ne z intelektové
- mívá výbornou paměť

Typy nadaných dětí

úspěšný

znaky: perfekcionista, neriskující, poslušný, výborné výsledky, učiteli oblíben, spolužáky obdivován

doporučení: umožnit spolupráci s jinými nadanými žáky, umožnit mentoring

tvořivý

znaky: nízká sebekontrola, experimentátor, klade otázky, opravuje učitele, soutěživý, irituje, rebel, uznáván pro svou kreativitu, není chápán jako nadaný

doporučení: tolerance, vhodný učitel (schopen vést a spolupracovat), rozvoj sociálních dovedností, přímá a jasná komunikace, rozvoj sebekontroly, mentoring

underground (skrytý, maskovaný)

znaky: popírá svůj talent, podceňování sebe sama, nízké sebevědomí, snaha patřit ke skupině, nevyčleňovat se, vyhledávání přátel (častá změna), viděn jako vůdce nebo nerozpoznán, považován za tichého, plachého, neochotný riskovat, považován za komplikovaného

doporučení: rozpoznat nadání, poskytnout vzor a povzbuzení

odpadlík

znaky: neplní úkoly, nízké zapojení se, nezájem, „věčná“ nespokojenost, hodnocení průměrné až podprůměrné, vyrušuje, učitele popuzuje, odsuzován spolužáky, vnímán jako samotář, odpadlík, netradiční studijní dovednosti

doporučení: alternativní učební metody mimo učebnu (zážitkové), mentoring

autonomní

znaky: pracuje nezávisle, samostatně, pracuje na vlastních cílech, přiměřené sociální dovednosti, akceptován spolužáky, akceptován učiteli, uznáván pro své schopnosti, pozitivní vliv, vnímán jako zodpovědný,

doporučení: akcelerace učiva, možnost dlouhodobého integrovaného studijního programu, mentoring, samostatné výzvy (přiměřené úkoly)

dvakrát výjimečný (nadaný se specifickou poruchou učení)

znaky: neschopen konzistentní práce, hodnocení průměrné až podprůměrné, může

vyrušovat, vnímán jako „podivín“, „prostoduchý“, není mu pomoci, považován za průměrného až podprůměrného, viděna pouze jeho neschopnost (porucha)
doporučení: rozpoznat jeho nadání, více času se spolužáky, potřeba individuální pomoci, pomoc speciálního pedagoga

Dvojitá výjimečnost

„Dvakrát výjimeční“ – tak bývají označovány děti, které mají na jedné straně výjimečné schopnosti, a na druhé straně trpí nějakým hendikepem. Bývá obtížné je poznat, protože nadání a hendikep se často vzájemně kompenzují a maskují, proto bývají takové děti označovány za průměrné. Nejčastěji se mezi „dvakrát výjimečné“ řadí děti s nadáním a zároveň se specifickými vývojovými poruchami učení, zejména s dyslexií, dysgrafií a dysortografií nebo s poruchami chování

Typickým příkladem je situace, kdy se nadané dítě ve škole nudí, v důsledku toho vyrušuje, nedává pozor a snaží se na sebe upozornit, což vede často k označení za hyperaktivní dítě.

MOŽNOSTI PRÁCE S NADANÝMI VE ŠKOLE

Akcelerace učiva

žák výrazně předbíhá své spolužáky v rozsahu učiva – škola mu tedy může nabídnout navštěvování konkrétního předmětu ve vyšším ročníku, příp. přeskočení ročníku ve všech předmětech

Obohacování učiva

žák je v hodinách zaměstnán rozšiřováním a prohlubováním základního učiva, obohacování výuky může probíhat do šířky (nová témata) i do hloubky (podrobnější rozvinutí tématu)

Náměty pro práci s dětmi

- Hans Magnus Enzensberger: Matematický čert, Dokořán, Praha 2006
- Petr Kukal: Povídaní a hry s českými příslovími (pro děti od 6 do 10 let), Grada, Praha 2007
- Barevná čeština pro prvňáčky / druháky / třetáky / čtvrtáky / pátáky (vyd. SPN - pedagogické nakladatelství)
- Barevná matematika pro prvňáčky / druháky třetáky / čtvrtáky / pátáky (vyd. SPN - pedagogické nakladatelství)
- Vlasta Blumentrittová, Jaroslava Bukáčková: Český jazyk zábavně (vyd. Blug)
- Eva Horáková: Pohádkový svět, Portál, Praha 2011
- Eva Horáková: Zvířátka, Portál, Praha 2010 (knížky psané velkými tiskacími písmeny, vhodné pro děti, které se naučily číst samy nebo se učí číst genetickou metodou)
- Bohumil Novák a kol.: Počítejte s Klokanem (vyd. Prodos)
- Iva Nováková: Víš, co čteš?, Portál, Praha 2010 (pro začínající čtenáře)
- Iva Nováková: Zábavný pravopis, Portál, Praha 2009
- Václav Fořtík: Nové testy IQ, Plot, Praha 2009
- Zuzana Pospíšilová: Máš nadání na hádání, Portál, Praha 2011
- Dana Sklenářová: Všeználek, vyd. ABM Mikula Mrózek sdružení
- Zábavné počítání. Nejlepší kolekce zábavných matematických her, vyd. Svojtka 2009

- časopis Makovice (pro luštitelé od 8 do 108 let)
- časopis 21. století Junior (pro zvědavé děti od 8 do 14 let)

CHARTA PRÁV NADANÝCH DĚTÍ

1. Nadané dítě má právo být podporované prostřednictvím adekvátních zkušeností při vyučování i tehdy, když ostatní děti stejného věku nejsou schopné z těchto zkušeností profitovat.
2. Nadané dítě má právo být zařazené do skupin a být v kontaktu s ostatními nadanými dětmi během některých částí vyučování tak, aby mohlo být pochopené, podporované a stimulované.
3. Nadané dítě má právo být vyučované a ne být využíváné jako tutor nebo učitelův asistent během většiny školního dne.
4. Nadané dítě má právo na předkládání nových, pokrokových a netradičních myšlenek a koncepcí, bez ohledu na materiály a možnosti určené pro děti stejného věku nebo ročníku, v kterém je umístěno.
5. Nadané dítě má právo učit se takovým věcem, pojmům a koncepcím, které ještě neovládá, namísto toho, aby se muselo znovu učit poznatky, které už ovládá.
6. Nadané dítě má právo učit se rychleji než jeho vrstevníci a mít takové tempo učení, které je pro něj charakteristické.
7. Nadané dítě má právo myslet alternativně, vytvářet odlišné produkty a využívat intuici a inovaci v procesu vyučování.
8. Nadané dítě má právo být idealistické a citlivé ke spravedlnosti, právu, přesnosti a globálním problémům lidstva a mít příležitost vyjádřit svoje názory.
9. Nadané dítě má právo na všeobecné pochybnosti, na nabízení alternativních řešení a ocenění komplexnosti a důkladnosti svého myšlení.
10. Nadané dítě má právo být vytrvalé a cílevědomé ve svém dalším úsilí o získávání vědomostí.

(podle National Association for Gifted Children, uvedeno v knize Jolany Laznibatové Nadané dítě)

TEST PRO RODIČE

Pokud vám připadá, že by vaše dítě bylo možné zařadit mezi nadané nebo mimořádně nadané, můžete si zkusit vyplnit následující test. Pokud u 80% odpovědí označíte odpověď č. 1 nebo 2, svědčí to o nadání dítěte v rozumové oblasti.

Zaškrtněte kategorii, o které si myslíte, že nejlépe vystihuje vaše dítě:

1 většinou - 2 často - 3 občas - 4 málokdy

Má široký slovník, vyjadřuje se jasně a plynule.

Rychle myslí.

Snadno si vybavuje fakta.

Chce znát, jak věci fungují.

Je vášnivý čtenář.

Na první pohled nesouvisející fakta spojuje novým a originálním způsobem.

Snadno se začne nudit.

Chce znát zdůvodnění „proč“ – klade otázky téměř na cokoli.

Má rádo věci pro dospělé a chce být se staršími lidmi.

Je velice zvědavé.

Je impulzivní – dříve jedná, než myslí.

Je dobrodruh.

Když dostane příležitost, má sklony k ovládnutí druhých.

Je vytrvalé, zůstává u úkolu, dokud jej nevyřeší.

Má dobrou fyzickou koordinaci těla.

Je nezávislé a samostatné.

Má smysl pro humor.

Dobře uvažuje.

Má široký okruh zájmů.

Je iniciativní.

Hledá vlastní odpovědi a řešení problémů.

Intenzivně se zajímá o budoucnost a světové problémy.

Je schopné sledovat i náročné instrukce.

Je schopné ve společnosti riskovat.

Má povahu vedoucího.

Rádo hraje komplikované hry.

Stanovuje si vysoké cíle.

Vymýšlí a konstruuje nové výrobky / myšlenky.

Neustále se snaží měnit stávající.

Vydrží se dlouho soustředit, což mu umožňuje úspěšně řešit problémy a zůstat u svých zájmů.

(podle knihy Nadané dítě a rozvoj jeho schopností autorů Václava a Jitky Fořtíkových)

LITERATURA A INTERNETOVÉ STRÁNKY O NADANÝCH

- James R. Campbell: Jak rozvíjet nadání vašich dětí, Portál, Praha 2001
 - Vladimír Dočkal: Zaměřeno na talenty, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2005
 - Václav Fořtík, Jitka Fořtíková: Nadané dítě a rozvoj jeho schopností, Portál, Praha 2007
 - Jana Jurášková, Základy pedagogiky nadaných, Formát, Pezinok, 2003
 - Jolana Laznibatová: Nadané dieťa, Iris, Bratislava 2007 (3. Vydání)
 - Franz J. Monks, Irene H. Ypenburg: Nadané dítě, Grada, Praha 2002
 - Erika Landau: Odvaha k nadání, Nakladatelství Akropolis, Praha 2007
 - Malcolm Gladwell: Mimo řadu, Dokořán, 2009
 - www.centrumnadani.cz
 - www.nadanedeti.cz
 - www.talent-nadani.cz
 - www.projekt-nadani.cz
 - www.talenty.eu
 - www.nagc.org (stránky americké National Association for Gifted Children)
 - www.nagcbrtain.org.uk (stránky britské National Association for Gifted Children)
 - www.douance.be (belgické stránky o nadání)
 - www.enfants-haut-potentiel.com (stránky francouzské Association pour l'Épanouissement des Enfants à Haut Potentiel Intellectuel)
 - www.dghk.de (Deutsche Gesellschaft für das hochbegabte Kind)
 - www.tate.at (Society To Support Bright Children - v němčině)
 - www.nadanie.sk
- Dokument Příliš nadané děti: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10076879670-prilis-nadane-deti/>

ZDROJE:

<http://vychovnyporadce.webnode.cz/>

Lenka Dajčová: Případová studie žáka se SVP, MS, Praha 2014

V Dolním Bousově dne 1. 9. 2016

Mgr. Lenka Dajčová